

8-1-2020

THEORETICAL BASIS OF SOURCES AND METHODS OF DEVELOPMENT OF FINANCING OF INVESTMENT PROJECTS

I. Tukhtakhonov

Tashkent State University of Economics

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/interfinance>

Recommended Citation

Tukhtakhonov, I. (2020) "THEORETICAL BASIS OF SOURCES AND METHODS OF DEVELOPMENT OF FINANCING OF INVESTMENT PROJECTS," *International Finance and Accounting*: Vol. 2020 : Iss. 4 , Article 30.

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/interfinance/vol2020/iss4/30>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in International Finance and Accounting by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact sh.erkinov@edu.uz.

И.А.Тўхтахонов

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

ИНВЕСТИЦИЯ ЛОЙИҲАЛАРИНИ МОЛИЯЛАШТИРИШ МАНБАЛАРИ ВА УСУЛЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

Ушбу мақолада миллий иқтисодиётимизда инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбалари ва усулларини ривожлантиришнинг назарий асосларининг ўзига хос хусусиятлари бўйича ўрганишлар асосидаги муҳокама ва хулосалар ишлаб чиқиш кўзда тутилган.

Таянч сўз ва иборалар: инвестиция, инвестор, инвестиция фаолияти, молиялаштириш, инвестиция лойиҳалари, молиялаштириш манбалари, фонд бозорлари, реал инвестициялар, молиявий инвестициялар.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИСТОЧНИКОВ И МЕТОДОВ РАЗВИТИЯ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ

В данной статье предусматривает разработку дискуссий и выводов на основе исследования специфики теоретических основ развития источников и методов финансирования инвестиционных проектов в нашей национальной экономике.

Ключевые слова: инвестиции, инвестор, инвестиционная деятельность, финансирование, инвестиционные проекты, источники финансирования, фондовые рынки, реальные инвестиции, финансовые инвестиции.

THEORETICAL BASIS OF SOURCES AND METHODS OF DEVELOPMENT OF FINANCING OF INVESTMENT PROJECTS

This article provides for the development of discussions and conclusions based on the study of the specifics of the theoretical foundations for the development of sources and methods of financing investment projects in our national economy.

Key words: investments, investor, investment activity, financing, investment projects, sources of financing, stock markets, real investments, financial investments.

Кириш

Инвестиция лойиҳаларни молиялаштириш деганда, ажратилган маблағларни маълум бир инвестиция лойиҳасининг эҳтиёжлари учун фойдаланишнинг аниқ мақсадли моҳияти тушунилади. Лойиҳаларни молиялаштириш асосан молиявий активларга эмас, балки реал активларга инвестицияларни жалб қилувчи инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш учун ишлатилади.

Хусусан, янги турдаги маҳсулотлар ва янги технологик жараёнларни ишлаб чиқиш ва ўзлаштиришга йўналтирилган инновацион лойиҳаларни молиялаштиришнинг энг муҳим усули бўлиб хизмат қилади.

Маълумки, инвестиция лойиҳалари катта харажатларни талаб қилади. Айниқса, кўчмас мулк лойиҳалари. Маблағларнинг энг ишончли сармояси ҳисобланган кўчмас мулк энг молиявий интенсивликка айланмоқда. Лойиҳага ғоянинг муаллифидан бошқа ҳеч ким ишонмаса, дастлабки босқичда маблағ

топиш жиддий муаммога айланади. Амалиёт шуни кўрсатадики, молиявий шериклар инвестициялар умумий ҳажмининг учдан бир қисми аллақачон инвестиция қилинган пайтда пайдо бўлади. Агар компанияда чексиз молиявий ресурслар бўлса, ҳеч қандай муаммо бўлмайди. Аммо пули аниқ бўлмаганлар кўшимча молиялаштириш манбаларини излашлари керак.

Ҳозирги кунда иқтисодиётимизни янада ривожлантириш, замонавий техника ва юқори технологиялар билан жиҳозланган янги корхоналарни ташкил қилиш ва реконструкция қилиш учун инвестицияларни жалб қилиш жуда муҳим аҳамиятга касб этади. Бу авваламбор аҳоли бандлиги ва даромадларини ошириш каби муҳим ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳал этиш имкониятини яратади. Шу боисдан ҳам инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбалари ва усулларини ривожлантириш ва зарур шароитларни яратиб бериш долзарб масалалардан бири ҳисобланади.

Мавзуга оид адабиётлар шарҳи

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ш.Мирзиёв томонидан ривожланишнинг узоқ муддатга мўлжалланган концепциялари ишлаб чиқилиши, бу борада биринчи қадам сифатида Ўзбекистон Республикасининг ривожланиш давлат дастурлари қабул қилиниб, мазкур дастурларни ишлаб чиқишда молиялаштириш фонди ташкил этилиши таъкидланди. Бунда иқтисодиётни ривожлантиришда аҳоли кўлида тўпланган маблағларни инвестиция шаклида ҳаракатга келтириш, мамлакатимизда тадбиркорлик ҳиссини кучайтириш муҳим вазифаларимиздан бири эканлиги эътироф этилди [1].

Таниқли иқтисодчи олимлардан У.Шарп ҳам инвестиция фаолиятини фонд бозори орқали молиялаштириш механизмига алоҳида эътибор қаратади. Унинг фикрига кўра, қимматли қоғозларнинг даромадлилиги ва рисклилиги ўртасидаги тўғридан-тўғри алоқага эга бўлган оқилона инвестицион стратегия инвестицион фаолиятни молиялаштиришнинг асоси ҳисобланади. Молиявий воситачилар (тижорат банклари, жамғарма ва кредит уюшмалари, кредит иттифоқлари, суғурта компаниялари, ўзаро ёрдам фондлари, пенсия фондлари) эса, корпорацияларни фонд бозоридан кўшимча маблағлар жалб қилиш имкониятини билвосита таъминлайди

Фикримизча, Я.Миркиннинг фонд бозори орқали инвестицион лойиҳаларни молиялаштириш механизми хусусидаги фикри алоҳида илмий-амалий аҳамият касб этади. Бунинг боиси шундаки, кўпчилик МДХ мамлакатларида корпоратив акция ва облигацияларга қилинадиган инвестицияларнинг риск даражаси юқорилиги ва инвесторлар ишончининг пастлиги фонд бозорининг ривожланишига тўсқинлик қилаётган асосий сабаблар эканлиги қатор илмий изланишларда ўз ифодасини топган.

У.Шарпнинг инвестицион лойиҳаларни молиялаштиришда молиявий воситачиларнинг роли хусусидаги фикрига мувофиқ, улар инвестицион фаолиятни молиялаштиришнинг фаол субъектларидан бири ҳисобланади.

Мамлакатимиз иқтисодчи олимларидан Д.Ғ.Ғозибеков “инвестицияларнинг мазмуни аниқ ва ишончли манбалардан маблағлар олиш,

уларни асосли ҳолда сафарбар этиш, рикслар даражасини ҳисобга олган ҳолда капитал қийматини сақлаш ва кўзланган самарани олишдан иборат бўлади” каби таъриф берган [4].

Ушбу иқтисодчи олимларнинг илмий ишларида республикада инвестиция фаолиятини ривожлантиришнинг илмий-назарий ва методологик асосларини такомиллаштиришнинг айрим жиҳатлари ёритилган. Буларнинг барчаси миллий иқтисодиётнинг инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбалари ва усулларига таъсир этувчи омиллар асосида ривожланиш йўллари тадқиқ этиш ва уларни молиявий таъминлашнинг илмий-назарий ва методологик асосларини такомиллаштириш бўйича чуқур тадқиқотларни амалга оширишни, буларни мамлакатимиз амалиётига тadbик қилиб инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбалари ва усулларини шакллантириш жараёнларини жадаллаштириш лозимлигини талаб қилади.

Тадқиқот методологияси

Ушбу мақолада Ўзбекистон ва хорижий мамлакатлар иқтисодчи олимларининг инвестициялар ва инвестицион фаолиятини молиялаштиришнинг манбалари ва усулларининг назарий жиҳатларига бағишланган илмий асарлари ўрганилган. Тадқиқот методологияси сифатида адабиётларнинг қиёсий таҳлили ва фаразни асослаш усулларидан фойдаланилган.

Таҳлил ва натижалар

Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбаларини танлаш нафақат инвестиция фаолиятининг ҳаётлигини, балки ундан келадиган якуний даромаднинг тақсимлашни, илғор капиталдан фойдаланиш самарадорлигини ва инвестицияларни амалга оширадиган ташкилотнинг молиявий барқарорлигини ҳам белгилайди. Инвестицияларни молиялаштириш манбаларининг таркиби ва тузилиши жамиятнинг фаолият механизмига боғлиқ.

Ҳар қандай ташкилот томонидан қилинган инвестициялар бир қатор мезонларга кўра таснифланиши мумкин:

1. Инвестиция фаолияти субъектига нисбатан жалб қилиш усулига мувофиқ ички ва ташқи манбалардан жалб қилинган инвестиция манбаларига ажратилади.

2. Шакллантирилишига кўра, капитал эгалари ички ва хорижий капитал ҳисобига шакллантирилган инвестиция ресурсларини тақсимлайдилар.

Ички капитал ҳисобидан шакллантирилган инвестиция ресурслари хилма-хил шаклларда фарқланади ва қоида тариқасида кичик бизнес учун қулайроқдир.

3. Мулк ҳуқуқига кўра инвестиция маблағлари иккита асосий турга бўлинади - шахсий ва қарзга олинган:

- Инвестицияларнинг ўз манбалари ташкилотнинг инвестиция фаолиятини қўллаб-қувватлайдиган ва унга тегишли бўлган маблағларининг умумий қийматини тавсифлайди;

- Инвестицияларнинг қарз манбалари ташкилот томонидан жалб қилинган капитални барча шаклларда қайтариладиган асосда тавсифлайди.

4. Жалб қилишнинг табиий-моддий шакллариға кўра, замонавий инвестиция назарияси инвестиция манбаларининг қуйидаги турларини ажратиб туради: инвестиция ресурслари пул шаклида; молиявий шаклда инвестиция манбалари; моддий инвестиция ресурслари; номоддий шаклда инвестиция ресурслари. Ушбу шаклларда сармояларни жалб қилишға қонун томонидан янги ташкилотлар тузишда, уларнинг устав фондлари ҳажмини кўпайтиришда рухсат берилади.

5. Жалб қилиш вақтиға кўра инвестиция манбаларининг қуйидаги турлари ажратилади:

- узоқ муддатли асосда жалб қилинган инвестиция манбалари. Улар ўз капиталли ва бир йилдан ортиқ муддатли қарз капиталидан иборат. Ташкилот томонидан инвестиция мақсадлари учун шакллантирилган ўз ва узоқ муддатли қарз маблағларининг йиғиндиси “доимий капитал” атамаси билан тавсифланади;

- қисқа муддатли асосда жалб қилинган инвестиция манбалари. Улар вақтинча инвестиция эҳтиёжларини қондириш учун ташкилот томонидан бир йилгача тузилади.

6. Фойдаланишнинг мақсадли йўналишлари бўйича қуйидагилар мавжуд:

- реал инвестициялар жараёнида фойдаланишға мўлжалланган инвестиция манбалари. Уларнинг ҳажми ва тузилиши ташкилотнинг инвестиция дастури доирасида ҳар бир реал лойиҳа учун алоҳида режалаштирилган;

- молиявий инвестициялар жараёнида фойдаланишға мўлжалланган инвестиция манбалари. Уларни жалб қилиш ташкилотнинг молиявий инвестиция воситалари портфелини шакллантириш ёки қайта қуриш мақсадларига бўйсунди.

7. Инвестиция жараёнининг индивидуал босқичларини таъминлаш. Шу асосда инвестицион манбаларнинг қуйидаги турлари ажратилади:

- инвестициялашдан олдинги босқични таъминлайдиган инвестиция манбалари;

- инвестиция босқичини таъминлайдиган инвестиция манбалари;

- инвестициядан кейинги босқични таъминлайдиган инвестиция манбалари.

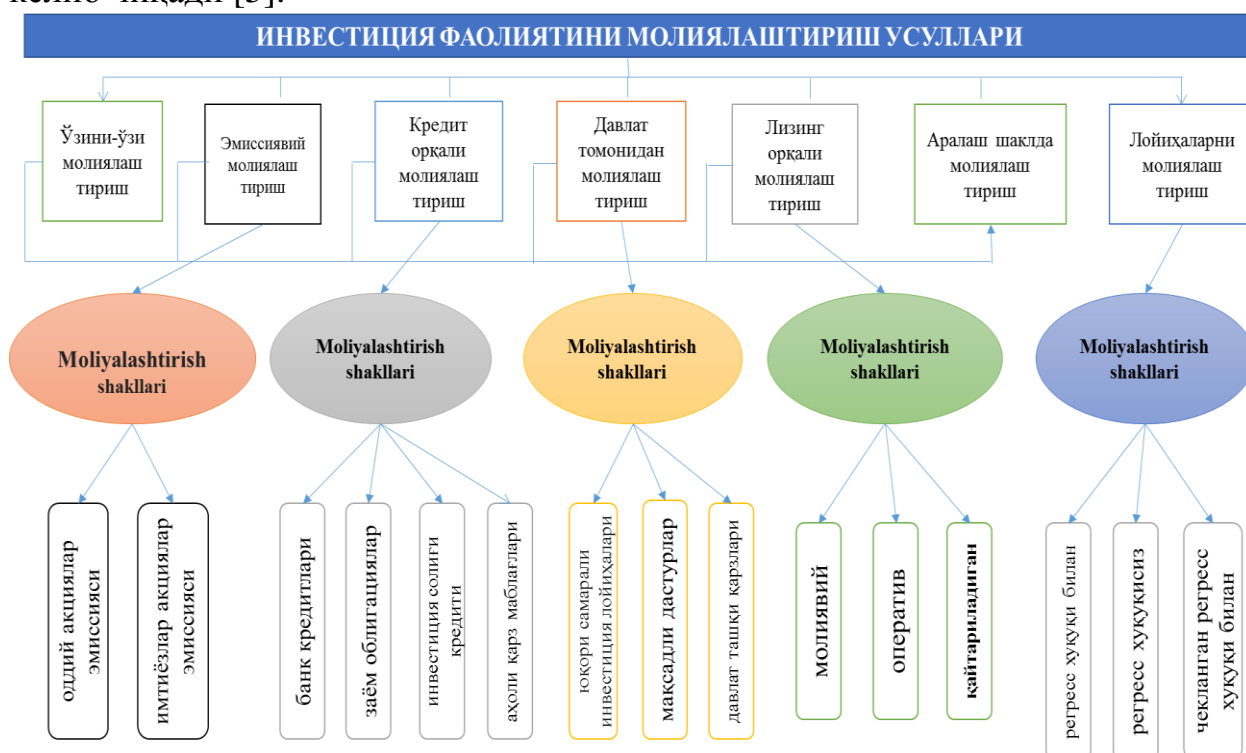
Инвестицион ресурсларнинг ушбу тақсимооти фақат реал инвестиция лойиҳаларини амалга оширишни таъминлаш жараёнида қўлланилади.

Инвестиция фаолиятининг самарадорлиги кўп жиҳатдан унинг инвестиция ресурсларини мақсадли шакллантириш билан белгиланади. Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбалари ва усулларини шакллантиришнинг асосий мақсади инвестиция фаолиятининг самарали натижаларини таъминлаш нуктаи назаридан зарур инвестиция активларини сотиб олиш эҳтиёжларини қондириш ва уларнинг тузилишини оптималлаштиришдир.

Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш усули деганда лойиҳанинг молиявий мақсадға мувофиқлигини таъминлаш мақсадида инвестиция ресурсларини жалб қилиш тушунилади.

Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш йўли бевосита молиявий дастакларни ишга солиш билан боғлиқ бўлиб, бу, ўз навбатида, инвесторларнинг инвестиция лойиҳасини амалга оширишда манфаатдорлигига тўғридан-тўғри таъсир кўрсатади. Инвестиция фаолиятини ташкил этиш доимо инвесторлар билан боғлиқ бўлиши уларнинг молиявий ва иқтисодий манфаатларини амалга оширадиган лойиҳаларда юзага чиқаришга қаратилади.

Иқтисодиётда амалга оширилаётган инвестиция лойиҳаларини турли манбалар ҳисобидан таъминлаш асосида иқтисодиёт тармоқларини молиялаштиришнинг таркиби ва динамикасини таҳлил қилган ҳолда тармоқларнинг ривожланиши инвестицияларни жалб этиш ҳолатига қанчалик боғланганлигини аниқлаш мумкин. Шу билан бирга, уларни жалб этишга интилиш натижаси жалб этиш суръатлари билан бевосита боғлиқлиги ҳам келиб чиқади [5].

1-расм. Инвестиция фаолиятини молиялаштиришнинг анъанвий усуллари¹

Инвестиция фаолиятини иқтисодий бошқариш йўли бевосита молиявий дастакларни ишга солиш билан боғлиқ бўлиб, бу, ўз навбатида, инвесторларнинг инвестиция лойиҳасини амалга оширишда манфаатдорлигига тўғридан-тўғри таъсир кўрсатади. Инвестиция фаолиятини ташкил этиш ва бошқариш доимо инвесторлар билан боғлиқ бўлиши уларнинг молиявий ва иқтисодий манфаатларини амалга оширадиган лойиҳаларда юзага чиқаришга қаратилади. Бунда инвестиция лойиҳасини молиялаштириш орқали юзага келадиган инвестиция фаолиятдан унинг ҳар бир иштирокчилари сингари, албатта, давлат ва жамият самара кўриши ҳам талаб этилади [6].

¹ Иқтисодий адабиётларни ўрганиш натижасида муаллиф томонидан тузилган.

Амалдаги молиялаштириш манбаларининг ҳар бири маълум афзалликлар ва камчиликларга эга. Шу сабабли ҳар қандай инвестиция лойиҳасини амалга ошириш молиялаштириш стратегиясини асослашни, молиялаштиришнинг алтернатив усуллари ва манбаларини таҳлил қилишни, молиялаштириш схемасини пухта ишлаб чиқишни ўз ичига олади.

Ишлаб чиқилган молиялаштириш схемаси қуйидагиларни таъминлаши керак:

- умуман инвестиция лойиҳасини амалга ошириш учун ва ҳисоб-китоб даврининг ҳар бир босқичида етарли миқдордаги инвестициялар;
- инвестицияларни молиялаштириш манбалари таркибини оптималлаштириш;
- капитал харажатлар ва инвестиция лойиҳалари хавфини камайтириш.

Инвесторларнинг миллий иқтисодиётга маблағ киритиши кўп жиҳатдан нафақат корхоналар рейтинги ёки хўжалик фаолияти натижаларига, балки мамлакатнинг геосиёсий жойлашуви ва давлат томонидан юритилаётган ички сиёсатга ҳам боғлиқ. Инвесторлар маблағ йўналтириш учун энг барқарор мамлакатларни танлайдилар. Шунинг учун дунёнинг барча мамлакатлари имкон қадар инвестицион рискни камайтиришга оид ишларни бажаришга ҳаракат қиладилар. Мамлакатимизда ҳам миллий иқтисодиётда инвестиция муҳитининг жозибадорлигини ошириш учун бир қанча ишлар амалга оширилмоқда [7].

Халқаро амалиётда лойиҳаларни молиялаштириш деганда инвестицияларнинг қайтарилишини таъминлашнинг ўзига хос усули билан тавсифланадиган, лойиҳанинг ўзи, келажакда янги ташкил этилаётган ёки қайта ташкил этилган корхонанинг даромадлари, инвеститсион фазилатларига асосланган инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш тушунилади. Лойиҳани молиялаштиришнинг ўзига хос механизми инвестиция лойиҳасининг техник-иқтисодий хусусиятларини таҳлил қилиш ва улар билан боғлиқ хавфларни баҳолашни ўз ичига олади ва инвестициялар даромадлиги учун барча харажатлар қоплангандан кейин қолган даромадлар киради.

1-жадвал

Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбаларининг қиёсий тавсифи²

Молиялаштириш манбалари	Афзалликлари	Камчиликлари
Ички манбалар (ўз капитали)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сарфлашнинг қулайлиги ва тезлиги. 2. Тўлов қобилиятсизлиги ва банкротлик хавфини камайтириши. 3. Жалб қилинган манбалар бўйича тўловларни амалга ошириш мажбурияти йўқлиги сабабли юқори рентабеллик. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Олинган маблағларнинг чекланган миқдори. 2. Ўз маблағларини иқтисодий айланмадан йўналтириш. 3. Инвестицион ресурслардан фойдаланиш самарадорлиги чекланган мустақил назорат

² Иқтисодий адабиётларни ўрганиш натижасида муаллиф томонидан тузилган.

	4. Таъсисчиларга эгалик қилиш ва уларни бошқариш	
Ташқи манбалар (жалб қилинган капитал)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Катта миқёсда маблағ тўплаш имконияти. 2. Инвестицион ресурслардан фойдаланиш самарадорлиги устидан мустақил назорат мавжудлиги 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пул маблағларини тўплаш тартибининг мураккаблиги ва давомийлиги. 2. Молиявий барқарорликнинг кафолатларини таъминлаш зарурияти. 3. Тўлов қобилиятсизлиги ва банкротлик хавфининг ошиши. 4. Жалб қилинган манбалар бўйича тўловларни амалга ошириш зарурати туфайли фойданинг камайиши.

2020 йилнинг январь-март ойларида Ўзбекистон Республикасида иқтисодий ва ижтимоий соҳаларни ривожлантириш учун жами молиялаштириш манбалари ҳисобидан 33,4 трлн. сўм, (доллар эквивалентида 3,5 млрд. АҚШ долл.) ёки ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 89,8 фоиз асосий капиталга инвестициялар ўзлаштирилди.

2020 йилнинг январь-мартда инвестицион фаолликни пасайиши кузатилди, ўтган йилнинг мос даврига нисбатан асосий капиталга ўзлаштирилган инвестицияларнинг ўсиш суръати 89,8 фоизни ташкил этди. 2020 йил январь-март ойларида 33,4 трлн. сўм асосий капиталга инвестициялар ўзлаштирилди, улардан 63,9 фоизи ёки 21,4 трлн. сўм жалб қилинган маблағлар ҳисобидан, қолган 36,1 фоизи ёки 12,0 трлн. сўм корхона ва аҳолининг ўз маблағлари ҳисобидан молиялаштирилди.

2-расм. Асосий капиталга инвестициялар ўзлаштирилиши³

Таққослаш учун - 2020 йилнинг январь-мартда ялпи ички маҳсулотга нисбатан асосий капиталга ўзлаштирилган инвестициялар 30,2 фоизни ташкил этиб, 2019 йилдаги кўрсаткичига нисбатан 4,9 фоиз пунктга камайди. Мазкур кўрсаткич 2018 йил январь-март ойларида 28,1 фоизни ҳамда 2019 йилда-35,1 фоизни ташкил этган.

Марказлашган молиялаштириш манбалари ҳисобидан 8430,1 млрд. сўм ёки жами инвестициялар ҳажмининг 25,3 фоизи ва ўтган йилдаги кўрсаткичга

³ www.cbu.uz Ўзбекистон Республикаси Марказий банки маълумотлари асосида муаллиф томонидан тузилди

нисбатан 13,0 фоиз пунктга кам асосий капиталга инвестициялар ўзлаштирилди. Мос равишда, марказлашмаган молиялаштириш манбалари ҳисобидан 24957,2 млрд. сўм ёки жами ҳажмдан 74,7 фоиз инвестициялар ўзлаштирилган бўлиб, бу кўрсаткич ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 13,0 фоиз пунктга кўпайди.

2020 йил январь-март ойларида корхона ва ташкилотларнинг ўз маблағлари ҳисобидан 8666,6 млрд. сўм асосий капиталга инвестициялар ўзлаштирилган бўлиб, жами инвестицияларнинг 26,0 фоизини ташкил этди. Аҳоли маблағлари ҳисобидан эса 3376,0 млрд. сўм ёки 10,1 фоиз ўзлаштирилди. Тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ҳисобидан 3648,9 млрд. сўм ўзлаштирилиб, ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 3,2 фоиз пунктга кўпайиб, 10,9 фоизни ташкил этди.

Ўтган йилнинг мос даврига нисбатан Ўзбекистон Республикаси давлат кафолати остидаги хорижий кредитлар ҳисобидан ўзлаштирилган инвестициялар улуши 5,1 фоиз пунктга камайди.

Марказлашмаган инвестицияларнинг молиялаштириш манбалари асосан тўғридан-тўғри ва кафолатланмаган хорижий кредитлар (жами инвестициялар ҳажмига нисбатан 25,7 фоиз), корхоналарнинг ўз маблағлари (26,0 фоиз ҳисобидан амалга оширилди⁴).

Хулоса ва таклифлар

Хулоса қилиб шуни таъкидлаш керакки, инвестициялар компания қийматининг ўсишига ва шунга мос равишда унинг ривожланишига таъсир кўрсатадиган энг муҳим омил ҳисобланади. Бу фирманинг активлари ва номоддий активларини кўпайтирадиган инвестициялардир. Шундай қилиб, корхонанинг инвестицион фаолияти унинг мақсадли ва ижодий функцияси деб таъкидлаш қонуний кўринади.

Дунёнинг ривожланган мамлакатлари ва ривожланаётган ёки инқирозга учраган давлатлар учун миллий иқтисодиётнинг глобал даражада техник ёки технологик ҳолатини сақлаб туришни ёки унга эришишни таъминлайдиган инвестиция қарорларини қабул қилиш ва инвестиция лойиҳаларини амалга оширишни рағбатлантирувчи инвестиция сиёсати ушбу йўналишдаги иқтисодий ҳаракатлар энг муҳим воситалардан биридир.

Миллий иқтисодиётимиз учун хорижий инвестицияларнинг аҳамияти бир қатор омилларга боғлиқ, улар орасида алоҳида ажралиб туради: йирик инвестиция лойиҳаларини кўшимча молиялаштириш имконияти; энг янги технологиялар ва ускуналарга, инновацион лойиҳаларга чет эл сармоясини жалб қилиш орқали ишлаб чиқаришни ташкил қилишнинг илғор усулларидан фойдаланиш.

Шу билан бирга, мамлакатимизда кўпинча корхоналарни техник ва молиявий жиҳатдан кучли бўлган рақобатчилардан ҳимоя қилиш истаги билан таъқиб қилинади. Масалан, импорт қилинадиган товарларга катта миқдордаги импорт божлари жорий этилиши муносабати билан республикаимиз

⁴ www.stat.uz – Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитасининг маълумотлари.

корхоналарига ўзларининг эскирган маҳсулотларини ички бозорларда кейинчалик оширилган нархларда сотиш учун қулай имконият яратилмоқда.

Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбалари ва усулларини такомиллаштиришда қуйидаги таклиф-тавсиялардан фойдаланиш молиялаштириш сифатини таъминлаш ва уларнинг муваффақиятли амалга оширилишида муҳим аҳамият касб этади:

- инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбалари ва усуллари хусусиятларини тадбиқ қилишнинг хориж тажрибаларини ўрганиш ҳамда унинг миллий иқтисодийнинг ўзига хос хусусиятларини инобатга олган ҳолда тадқиқ этиш;

- инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбалари қийматини баҳолашни соддалаштириш, экспертиза муддатларини сунъий равишда узайиб кетишларига йўл қўймаслик;

- инвестиция лойиҳаларини ташаббускорларининг тижорат банклари билан ўзаро манфаатли ҳамкорликка асосланган муносабатларини янада ривожлантириш мақсадида банк тизими билан қарз олувчилар манфаатини интеграциялашда ўзаро муносабатларни икки томонлама ишонч ва шартнома асосида қуриш;

- инвестиция лойиҳаларининг ташаббускорлари дуч келаётган асосий муаммолардан бири молиявий ресурсларнинг етишмаслиги ва уни олиш мураккаблиги пасайтириш учун, молиялаштиришнинг ноанъанавий усуллари (лизинг ёки селенг, синдициялаштирилган кредит, венчурли молиялаштириш, крадфондинг, краудинвестинг) фаол фойдаланиш лозим.

Юқорида кўриб ўтилган вазифаларни имкон қадар тезроқ ва самарали ўз ечимини топиши, нафақат, инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш манбалари қийматини баҳолашда, балки давлатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши ҳолатини ва аҳолининг фаровон ҳаёт тарзини янада яхшилашга хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси, Халқ сўзи 2017 йил 22 декабрь.
2. Шарп У. идр. Инвестиции. Пер. с англ.-М. ИНФРА-М, 2001.-С. 9-10.
3. Миркин Я. Рынок ценных бумаг России: воздействие фундаментальных факторов, прогноз и политика развития. – Москва: Альпина Паблишер. 2002. – С. 117.
4. Ғозибеков Д.Ғ. Инвестицияларни молиялаштириш муаммолари - Т.:2002. и.ф.д. дисс. автореф. 11-14 б.
5. Ҳайдаров Ў.А. “Ўзбекистонда инвестиция фаолиятини молиявий бошқаришнинг замонавий ҳолати”. “Халқаро молия ва ҳисоб” илмий электрон журнали. 2019 йил декабрь №6. 8-б., (08.00.00, №12).
6. Haydarov, U. A. (2020). Financial management system, tools, sources of investment activities and factors. // ISJ Theoretical & Applied Science, 01 (81), Page 14-18.
7. Makhmudov S.B. Ways of the investment environment effect in financing investment activities development. // Indo – Asian Journal of Multidisciplinary Research (IAJMR)Volume – 6; Issue - 3; 2020. Page 2045 – 2053.